

BACHELOROPPGAVE

«**Personalets nærvær ved omsorgens fravær**» - En studie om hvordan personalet i barnehagen kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet.

«**The presence of staff in the absence of care**» - A study of how the staff in the kindergarten can support children who experience neglect.

Kandidatnummer: 348, 401 og 409

BLUBACH 2020/21

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Aihua Hu

Innleveringsdato: 21.05.2021

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Forord

Først og fremst vil vi takke veilederen vår Aihua Hu. Du har vært til stor støtte, og til enhver tid vært tilgjengelig når vi har trengt det, noe som vi setter stor pris på. Samtidig har du gitt oss motiverende og konstruktive tilbakemeldinger.

Vi vil også takke våre tre informanter som viste stor interesse og engasjement rundt prosjektet vårt. Deres bidrag har hjulpet oss godt på veien i å besvare vår bacheloroppgave.

Til slutt vil vi takke familie, venner og medstudenter for all støtten dere har gitt oss. Deres tålmodighet, gode ord og at dere alltid har hatt troen på oss, har vært svært motiverende gjennom denne prosessen.

Denne bacheloroppgaven er skrevet som en avslutning på vårt kapittel som barnehagelærerstudenter. Det har vært en lærerik, men samtidig krevende prosess hvor vi har tilegnet oss mye ny kunnskap. Vi ser frem til å ta med denne kunnskapen ut i arbeidslivet som barnehagelærere.

Bergen, Mai 2021

Innholdsfortegnelse

Abstract	5
1.0 Innledning	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.2 Problemstilling	8
1.3 Oppbygging av oppgaven	8
2.0 Teoretisk forankring	9
2.1 Omsorg	9
2.1.1 God omsorg	10
2.2 Omsorgssvikt	10
2.2.1 Fire former for omsorgssvikt	10
2.2.2 Tegn til omsorgssvikt	12
2.2.3 Senskader - problemer i etterkant	13
2.3 Forebygging i barnehagen	15
2.3.1 Personalets støtte i barnehagen	16
2.3.2 Hva gjør vi dersom vi mistenker omsorgssvikt?	17
2.3.4 Foreldresamarbeid	18
3.0 Metode	19
3.1 Studiets metode og datainnsamling	19
3.2 Valg av informanter	20
3.3 Dataanalysering	21
3.4 Validitet og reliabilitet	21
3.5 Etske hensyn	22
4.0 Resultater	23
4.1 Personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt	23
4.2 Metoder for å forebygge	25
4.3 Personalets støtte i barnehagen	26
4.4 Omsorgssvikt under Covid-19	27

5.0 Drøfting	28
5.1 Personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt	28
5.2 Metoder for å forebygge	29
5.3 Personalets støtte i barnehagen	31
5.4 Omsorgssvikt under Covid-19	33
6.0 Oppsummering og avslutning	35
Litteraturliste	38
Vedlegg	42
Vedlegg 1 - NSD sin vurdering	42
Vedlegg 2 - Samtykkeskjema og samtykkeerklæring	46
Vedlegg 3 - Intervjuguide	50

Abstract

Statistics show that one out of twenty children in Norway experience neglect. Children spend a lot of their waking time in kindergarten, and therefore it is important that kindergarten staff have professional competence to best support these children. We feel that this topic has been given little focus during our education and therefore wanted to study it even further. The purpose of this thesis is to investigate how kindergarten staff can support children who experience neglect at home. To answer the research questions, we conducted a qualitative study, where we conducted a questionnaire survey of open-ended questions with three educational leaders to collect data. It is found in our research that there are even more cases of child neglect than we had anticipated. Our research shows that kindergarten teacher having knowledge and competence, collaborating closely with parents and being a safe adult for children are central to supporting children who experience neglect at home. Even if we come to a conclusion as a result of this research project, it does not mean that this conclusion applies to every case. Nevertheless, it sheds light on how children who experience neglect at home can be supported in kindergarten context.

1.0 Innledning

I 2020 var det 92,8% av alle barn i alderen 1-5 år som hadde barnehageplass, dette tilsier 272 264 barn (Statistisk sentralbyrå, 2021). På bakgrunn av dette kan vi se at barnehagen er en stor organisasjon, hvor de ansatte har en viktig rolle og de får innsikt i barnets liv. “En god barndom er viktig for barnet i dag og senere i livet, og barnehagen er en sentral arena for å skape en god oppvekst for alle barn” (Emilsen & Bratterud, 2020, s.23). Derimot er det ikke slik at alle barn opplever en form for god oppvekst. I en undersøkelse fra folkehelseinstituttet (FHI, 2019) viser det til at 1 av 20 barn har opplevd en form for omsorgssvikt i hjemmet. I tillegg er det gjerne barn som ikke blir oppdaget, og dermed er omfanget kanskje større enn vi tror. Ved å være med på å oppdage og støtte disse barna, kan barnehagen være en ekstra viktig arena for de som har en vanskelig hjemmesituasjon.

Rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017) setter føringer for personalet, og en skal ta utgangspunkt i denne gjennom barnehagehverdagen. Under fagområdet “livsmestring og helse” står det følgende om omsorg og omsorgssvikt:

“Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages”.

(Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11)

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I løpet av våre tre år på barnehagelærerutdanningen har vi opplevd gjennom både erfaring fra praksis og på skolen at det er lite fokus på hvordan vi som barnehagelærere skal kunne støtte barn i barnehagen som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Dette er et tema vi synes er relevant for oss som barnehagelærere når vi skal ut i arbeidslivet. Vi nevner innledningsvis at 1 av 20 barn har opplevd en form for omsorgssvikt i oppveksten (FHI, 2019). Ut fra disse tallene kan vi se at omsorgssvikt er et alvorlig problem og det er viktig at barnehagelærere har kunnskap om temaet, både for å kunne avdekke og støtte barn som opplever dette. Gjennom dette forskningsprosjektet håper vi å tilegne oss noe av den kunnskapen vi føler vi ikke har fått

gjennom studiet. Vi ønsker å bidra til å belyse viktigheten av å ha nok kunnskap om hvordan vi kan støtte barn som har en krevende hjemmesituasjon, og hvordan vi som personale i barnehagen kan praktisere denne kompetansen. Vi tenker også at dette temaet er relevant for den krevende perioden med pandemi, nedstenging av barnehagen og reduserte hjelpetilbud for barn og unge. Da alt stengte ned og barn og familie var mer hjemme enn tidligere kan det ha ført til mer stress i familiene, og i noen tilfeller utløst psykiske reaksjoner som depresjon, frustrasjon, aggresjon og økt rusbruk (Bufdir, 2020, s.12). I en artikkel fra NRK vises det til at det har vært en økning på 36% fra 2019 til 2020 i saker som omhandler alvorlig vold mot barn (Ludvigsen & Tegnander, 2021). Videre blir det også nevnt at det ikke er noen tvil at pandemien er årsaken til den kraftige økningen (Ludvigsen & Tegnander, 2021).

Temaet omsorgssvikt står sentralt for barns utvikling. Dersom barnet i løpet av de første leveårene opplever alvorlig mangel på stimulering kan blant annet hjernens utvikling svekkes, og ikke nå de vanlige utviklingsnivåene (Killén, 2015, s.126). Nesten 1 av 4 europeiske barn har opplevd minst en vanskelig livserfaring som barn, som for eksempel omsorgssvikt (Schønning, et al., 2020). I Europa er tallene enorme, og som vi kan forstå er det viktig at det allerede tidlig i barnehagen blir gjort grep. Tall fra Verdens Helseorganisasjon viser at 18 millioner europeiske barn har opplevd seksuelle overgrep, 44 millioner fysisk vold og 55 millioner psykisk vold (Schønning, et al., 2020). Gjennom forskning både internasjonalt og i Norge vises det til at de som har hatt vanskelige barndomsopplevelser i større grad, kan få helseutfordringer både fysisk og psykisk på tidspunktet hendelsen treffer, men også senere i livet (Schønning, et al., 2020). Barnehagen er en viktig arena for å forebygge og støtte barn som har det vanskelig i hjemmet. Derfor er det viktig at personalet legger til rette for barns utvikling, og alltid har fokus på barnets beste. Som det står skrevet i FNs barnekonvensjon artikkel 3 (2003) og Grunnloven (1814, §104) skal alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, må barnets beste være et grunnleggende hensyn. Dette er et overordnet prinsipp som gjelder for alle barnehagevirksomheter (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.8).

1.2 Problemstilling

Med bakgrunn for valg av tema har vi utformet problemstillingen:

“Hvordan kan personalet i barnehagen støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?”

Vi har bevisst valgt å bruke ordet “personalet” i problemstillingen, da det ikke bare er pedagogiske ledere og barnehagelærere som bør ha kompetanse om hvordan en kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. For å kunne forebygge og støtte barn i en sårbar situasjon, ser vi på det som sentralt at hele personalet har kunnskap om dette. For å få svar på problemstillingen har vi valgt å benytte oss av det kvalitative forskningsdesignet der vi hadde spørreskjemaundersøkelse med tre pedagogiske ledere.

1.3 Oppbygging av oppgaven

Vår oppgave består av fire hoveddeler; teori, metode, resultat og drøftingsdel. I første del presenterer vi aktuelt fagstoff og teori som vi ser på som essensielt for å belyse temaet rundt barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Vi tar for oss omsorg generelt, både god omsorg og mindre god omsorg, videre presenterer vi ulike former for omsorgssvikt og til slutt barnehagen og personalet sin sentrale rolle. I metodedelen går vi inn på hvilken metode vi bruker for å hente inn datamaterialer for å besvare problemstillingen vår. Deretter skriver vi også litt om de tre begrepene; validitet, reliabilitet og etisk hensyn som vi må tenke på i datainnsamlingen. Vi vil også komme inn på valg av informanter og analysering av data. I resultatdelen vil vi presentere resultatene vi har fått gjennom datainnsamlingen. Vi vil trekke frem det vi ser på som viktig for å besvare problemstillingen, samt knytte det opp mot relevant teori. Hovedpunktene i dette kapittelet er; personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt, metoder for forebygging, personalets støtte i barnehagen og omsorgssvikt under Covid-19. I den siste delen vil vi drøfte resultatene i tråd med teorien. Avslutningsvis kommer vi med en oppsummering og konklusjon, samt refleksjoner rundt egen lærdom av oppgavens tema.

2.0 Teoretisk forankring

I dette kapittelet vil vi presentere aktuell teori for oppgaven. Som teorigrunnlag vil vi skrive generelt om omsorg, hva vi legger i god omsorg, definisjonen på omsorgssvikt og hva som inngår i ulike typer omsorgssvikt. Videre tar vi for oss barnehagen og personalets viktige oppgaver med tanke på å forebygge og støtte barn som opplever dette i hjemmet. I slutten av kapittelet vil vi også ta for oss foreldresamarbeid, en viktig faktor for å kunne støtte og forebygge i barnehagen.

2.1 Omsorg

Barnehagen har en sentral og viktig oppgave i å se alle barn i barnehagen, og sørge for at alle barn får den omsorgen og hjelpen som de trenger og har behov for (Emilsen & Bratterud, 2020, s.22). For at personalet i barnehagen skal kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, er det viktig å reflektere over hva begrepet omsorg innebærer (Emilsen & Bratterud, 2020, s.107). “Hva som oppfattes som god omsorg og mindre god omsorg, er vesentlig i en bekymringssituasjon rundt et barn” (Emilsen & Bratterud, 2020, s.107).

I rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19) står det tydelig poengtert at omsorg er en forutsetning for at barn skal være trygge og trives, og for at de skal utvikle empati og nestekjærlighet. Dette sier litt om hvor stor betydning omsorg skal ha for arbeid med barn i barnehagen. “Omsorg innebærer omtanke, interesse, oppmerksomhet og engasjement overfor andre mennesker, og at man er i stand til å handle” (Emilsen & Bratterud, 2020, s.107). For å kunne være den beste støttespilleren for barn som opplever svikt i omsorgen hjemme, skriver Emilsen og Bratterud (2020, s.107) at de som arbeider i barnehagen, bør selv være med på å definere og synliggjøre hva som skiller omsorgen i barnehagen fra omsorgen i familien. Dette vil si at det er hensiktsmessig at personalet har en felles oppfatning om hva som er viktig i god omsorg, og ikke minst i holdningene de har til foreldres omsorg for sine barn (Emilsen & Bratterud, 2020, s.107).

2.1.1 God omsorg

For å kunne støtte barn som har en vanskelig hjemmesituasjon er det sentralt å se på hva som oppfattes som både god omsorg, og mindre god omsorg, det er også vesentlig dersom vi har en bekymringssituasjon rundt et barn (Emilsen & Bratterud, 2020, s.107). Når en skal få en forståelse av hva god omsorg er, er det viktig å være klar over at omsorg i stor grad er situasjons- og personavhengig (Emilsen & Bratterud, 2020, s.112). Mindre god omsorg kan forstås ved at barnet ikke får dekket de behovene det har bruk for (Emilsen & Bratterud, 2020, s.112). Ut fra denne definisjonen kan vi si at god omsorg er at alle barn får dekket sine grunnleggende behov. Når barn ikke opplever den gode omsorgen i hjemmet, blir barnehagen og personalet sin rolle ekstra viktig. Rammeplanen for barnehagen fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver som alle i personale må styre seg etter. Som det står i rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19) skal alle barna få oppleve at de blir sett, forstått og respekterte, og få den hjelpen og støtten de har behov for.

2.2 Omsorgssvikt

For å få en innsikt i hva begrepet omsorgssvikt innebærer kan vi se på definisjonen til Bufdir (2018) referert i Emilsen & Bratterud (2020, s.113); "Omsorgssvikt er en vedvarende manglende evne eller vilje hos omsorgspersonene til å møte barnets grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske og/eller medisinske behov". Omsorgssviktsituasjoner kan gjøre seg gjeldende helt fra fødselen, de kan også oppstå på senere tidspunkter i barnets oppvekst (Killén, 2017, s.57). Situasjonene kan være kortvarige eller langvarige (Killén, 2017, s.57). Desto mindre barnet er, og mer alvorlig omsorgssituasjonen er, jo mer alvorlig konsekvenser har den for barnets videre utvikling (Killén, 2017, s.57). Ved omsorgssvikt kan det ofte være foreldrene eller barnets andre omsorgspersoner som påfører barnet fysiske eller psykiske skader, som kan være alvorlig for barnets helse og utvikling (Killén, 2017, s.58).

2.2.1 Fire former for omsorgssvikt

Det differensieres oftest mellom fire former for omsorgssvikt:

1. Barn som blir utsatt for vanskjøtsel
2. Barn som blir utsatt for fysiske overgrep
3. Barn som blir utsatt for psykiske overgrep
4. Barn som blir utsatt for seksuelle overgrep

Barn som utsettes for omsorgssvikt, utsettes sjelden bare for en av disse formene for overgrep (Killén, 2017, s.58).

Følelsesmessig vanskjøtsel

Følelsesmessig vanskjøtsel innebærer betydelig svikt i å ivareta barnets fysiske og psykiske behov for alderstilpasset stimulering, oppfølging og beskyttelse (Kvello, 2015, referert i Emilsen & Bratterud, 2020, s.177). I følge Killén (2017, s.61) blir følelsesmessig vanskjøtsel betegnet som den vanligste formen for omsorgssvikt. Det handler om at foreldre ikke engasjerer seg positivt følelsesmessig i barnet, eller ikke er følelsesmessig tilgjengelig for barnet (Killén, 2017, s.61). Barnet blir dermed ikke sett, og det har heller ikke noe samspill å gå inn i (Killén, 2017, s.61). Vanskjøtsel har oftest blitt knyttet opp mot mangelen på dekning av fysiske behov, men det omfatter også dekning av barnets emosjonelle, kognitive og sosiale behov (Killén, 2017, s.61). Til tross for at dette er den vanligste formen for omsorgssvikt kan det likevel være vanskelig å avdekke, og konsekvensene for barnets utvikling kan på sikt bli svært alvorlige (Emilsen & Bratterud, 2020, s.178).

Fysiske overgrep

Fysiske overgrep er fysiske handlinger som skader eller kontrollerer andre, det er handlinger som ofte skremmer eller krenker (Emilsen & Bratterud, 2020, s.114). De vanligste og mest synlige tegnene på fysisk skader er blåmerker eller brannsår (Killén, 2017, s.65). Blåmerkene kan være etter klyp eller slag, eller merker etter å ha blitt kastet, og kan være vanskelige å skille fra blåmerker gjennom lek (Killén, 2017, s.65). Plassering av skadene derimot, og barnets alder og forklaring på hvordan de har oppstått, kan vitne til om de er påført eller ei (Killén, 2017, s.65). Brannsår kan ofte skyldes sigaretter, og de kan presenteres som brennkopper (Killén, 2017, s.65). All form for fysiske overgrep er skadelig for barn på kort eller lang sikt, og barnet lever gjerne med frykten for nye overgrep (Emilsen & Lehn, 2020, s.193).

Psykiske overgrep

Barn som utsettes for psykiske overgrep kan ha veldig forskjellige livssituasjoner (Killén, 2017, s.69). Psykiske overgrep er kanskje den vanskeligste formen for omsorgssvikt, når det kommer til definisjon (Killén, 2017, s.69). Likevel kan vi si at psykiske overgrep mot barn ofte omfatter forhold der omsorgspersonene skaper frykt og ødelegger eller forhindrer utvikling av et positivt selvbilde hos barnet (Helsebiblioteket, 2009). De påførte skadene etter

psykiske overgrep er ikke synlige, sårene er innvendig, men likevel kan de være mer ødeleggende enn noen annen form for overgrep (Killén, 2017, s.69). Tegn som kan vise til påført psykisk smerte og skade kan utvikle seg etter hvert og de kan være mer eller mindre åpenbare for omgivelsene (Killén, 2017, s.69).

Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep har vært og er fortsatt et tabubelagt tema (Killén, 2017, s.80). Det finnes mange forskjellige definisjoner på seksuelle overgrep mot barn. Aasland (2014, s.33) sier at seksuelle overgrep er når en autoritetsperson tvinger, lokker eller truer barnet til å delta i, eller se på seksuell omgang, handlinger eller atferd. På grunn av at barn ikke er i stand til å forstå rekkevidden av slike aktiviteter, er de heller ikke i stand til å gi et informert samtykke til å delta (Killén, 2017, s.80). Søftestad (2008) og Søftestad og Andersen (2014) referert i Killén (2017, s.81) skriver at de seksuelle overgrepene kan være alt fra å se på porno sammen til det å faktisk ha samleie. Voksne omsorgspersoner er de personene barnet er avhengig av i det daglige, og de skal hjelpe til at barnet får dekket både sitt følelsesmessige og fysiske omsorgsbehov og sosiale behov (Killén, 2017, s.81). Slike omsorgspersoner kan være: foreldre, eldre søsken, besteforeldre, annen familie og andre betroede voksne (Killén, 2017, s.81).

2.2.2 Tegn til omsorgssvikt

Omsorgssvikt kan både være utilsiktet og tilsiktet fra omsorgspersonene sin side, og det er sjelden en kan se et enkelt tegn eller symptom, men en kan heller se et sammensatt bilde av ulike faktorer (Bufdir, 2018, referert i Emilsen & Bratterud, 2020, s.113). Siden det kan være vanskelig å se tydelige tegn hos barn med en krevende livssituasjon, opplever ansatte i barnehagen å stadig være usikre på om enkelte barn har en god nok omsorgssituasjon i hjemmet (Lehn & Emilsen, 2020, s.139). "Barn kan gi forskjellige signaler på at noe er galt, dette vil variere ut fra barnets alder" (Aasland, 2014, s.65). Barn som opplever svikt i omsorgen, kan gi flere signaler, eller lite signaler. Samtidig er det viktig å ikke tenke at alle barn opplever omsorgssvikt i hjemmet om en ser et eller flere signaler hos barn, men oppmerksomheten rundt barnet må skjerpes om en ser tegn til ulike signaler (Bufdir, 2018).

Vi kan skille mellom to ulike kategorier innen tegn til omsorgssvikt; fysiske og psykiske. Psykiske signaler som barn kan gi er regresjon, som vil si at barn går tilbake i utviklingen.

Videre kan barn få søvnproblemer og vonde drømmer, depresjon og tristhet, atferdsendringer, konsentrasjonsvansker, angst og dårlig selvbilde (Aasland, 2014, s.74-80). Fysiske tegn som er synlige på barnet, kan til eksempel være at de har merker på kroppen, mangelfull hygiene, dårlig tannstatus, mangelfull eller uegnet bekledning og/eller manglende oppfølging av medisinsk behandling og helsetjenester for barn som trenger det (Bufdir, 2018). Barn kan også vise tegn til at de opplever omsorgssvikt i hjemmet gjennom å fortelle det til de voksne eller andre barn i barnehagen, da er det viktig å være lyttende til det barnet forteller både verbalt og nonverbalt, samt være sensitiv og empatisk (Bufdir, 2018).

2.2.3 Senskader - problemer i etterkant

“Barn som er utsatt for vold i hjemmet så vel som i nettverk, har større risiko for å bli både overgriper og ofre” (Killén, 2017, s.234). Myhre (2016) referert i Killén (2017, s.234) hevder at det er godt dokumentert at vold og overgrep i barndommen henger sammen med psykiske helseproblemer, risikoforhold og somatiske helseproblemer i voksen alder. Det viser seg at voksne som har blitt utsatt for overgrep i barndommen, oftere går til legen, og de har økt risiko for å ha et eller flere kroniske smertesyndromer (Killén, 2017, s.234). Killén (2017, s.234) forklarer videre at til tross for at mange utvikler helseproblemer og andre sykdommer i voksen alder etter overgrep, er det ikke slik for alle. Begrepet resiliens betegner det fenomenet at mange klarer seg relativt godt til tross for at de har opplevd overgrep tidligere i livet (Killén, 2017, s.234). En av de mest vesentlige resiliensfaktorene er opplevelse av trygg tilknytning, samt hjelp til å bearbeide opplevelsene sine (Killén, 2017, s.234). I barnehagen kan det være en god samfunnsøkonomi å investere i tilknytningsrelasjoner, slik at barnets følelsesmessige omsorgsbehov blir godt tatt vare på (Killén, 2017, s.234).

Konsekvensene av omsorgssvikt i oppveksten er store, både personlige og samfunnsmessige. Vi finner en rekke undersøkelser og dokumenter som viser at omsorgssvikt kan ha alvorlige konsekvenser for barnets psykiske, fysiske og sosiale utvikling (Killén, 2015, s.68-69). Senskader av omsorgssvikt og langtidsvirkninger er dokumentert opp til voksen alder. Clausen og Kristoffersen (2008) referert i Killén (2015, s.69) hevder at unge voksne med bakgrunn i offentlig omsorg har forhøyet risiko for dårlig fysisk og mental helse, rusmiddelbruk og kriminalitet.

Personlige senskader av omsorgssvikt kommer hovedsakelig av at barnet har blitt utsatt for vanskjøtsel, samt fysiske, seksuelle eller følelsesmessige overgrep, gjennom barndommen og oppveksten. Disse faktorene kan videre føre til reaksjoner og psykiske plager senere i livet (Killén, 2017, s.70). Eksempler på slike plager er depresjon, angstforstyrrelser, selvmordstanker, lav selvfølelse, spiseforstyrrelser, seksuelle problem, rusproblem og posttraumatiske stresslidelser (PTSD) (Killén, 2015, s.70). Blant de mest dokumenterte forstyrrelsene finner vi PTSD og depresjon.

Posttraumatisk stresslidelse er en angstlidelse, som utløses av en traumatisk hendelse som enten du har opplevd selv, eller vært vitne til (Helsenorge, 2020). Denne angstforstyrrelsen kan være en reaksjon av det å ha opplevd omsorgssvikt. Killén (2015, s.69) beskriver at de fleste studiene har identifisert barndomsovergrep, først og fremst fysiske og seksuelle overgrep som den viktigste risikofaktoren for utvikling av PTSD. Grassi-Oliveira og Stein (2008) referert i Killén (2015, s.69) hevder at det også har vist seg at barn som har vært utsatt for andre former for omsorgssvikt, først og fremst følelsesmessig vanskjøtsel, også er sårbare for å utvikle PTSD senere i livet. Personlige langtidsvirkninger som tidligere nevnt kommer ofte ikke alene, men i stedet overlapper hverandre (Killén, 2015, s.71).

Psykiske lidelser kan igjen føre til problemer rundt egen fysiske og mentale helse, samt samfunnsmessige utfordringer. Som tidligere nevnt, viser studier en øke i helseproblem og legebekø blant personer som har opplevd overgrep og omsorgssvikt i barndommen, og som i etterkant sliter med psykiske lidelser (Killén, 2015, s.71). Det at folks helse blir dårligere, går ikke bare utover personen selv, men også samfunnet i en helhet. Det er også dokumentert andre typer samfunnsutfordringer knyttet til ettervirkninger av omsorgssvikt. For eksempel er det dokumentert at barn som tidligere er utsatt for vold selv har en økt risiko for å bli overgriper og offer (Killén, 2015, s.71). Økt antall overgripere er i seg selv en samfunnsutfordring. I tillegg er rusmisbruk også et samfunnsproblem, da dette for noen blir brukt for å overdøve smerte som kommer av psykiske plager (Killén, 2015, s.71).

Killén (2015, s.126) forklarer at ved mangel på stimulering i løpet av barnets første år kan gi livsfarlige konsekvenser for barnet. «Uforutsigbarhet og langvarig stress kan også ha en negativ innvirkning på barnets hjerne som kan resultere i at enkelte deler av hjernen som er involvert i angst- og fryktreaksjoner, blir overutviklet, mens de nevraltiene i andre deler av hjernen forblir underutviklet» (Killén, 2015, s.126). Killén (2015, s.126) skriver videre at

dersom omsorgsgiveren er likegyldig eller fiendtlig, kan barnets hjerne skades fordi hjernen tilpasser seg negative omgivelser like lett som den tilpasser seg positive. Barnets evne til å utvikle sunne relasjoner i løpet av livet kan svekkes dersom en omsorgsgiver er truende eller ikke er responderende (Killén, 2015, s.126).

2.3 Forebygging i barnehagen

Claussen (2010, s.162) skriver at et grunnprinsipp i alt forebyggende arbeid er at tidlig hjelp er god hjelp. Barnehagen har en sentral rolle i alle barn sine liv, men kan være enda viktigere for barn som trenger mer støtte og oppmerksomhet fordi de gjerne har en vanskelig situasjon hjemme (Emilsen & Bratterud, 2020, s.106). I barnehagen er det gjerne ikke mulig å forhindre at barn opplever omsorgssvikt eller andre vanskelige situasjoner i hjemmet, men personalet i barnehagen har en plikt til å forebygge at dette ikke skjer i like stor grad. “Med forebyggende forstås gjerne å forhindre at noe skjer eller utvikler seg i negativ retning” (Emilsen & Bratterud, 2020, s.105). Groven og Rostad (2017) referert i Emilsen og Bratterud (2020, s.105) hevder at forebygging handler om å komme en uheldig utvikling i forkjøpet.

“Forebyggende arbeid i barnehagen i et barnevernsperspektiv vil handle om å ha nok kunnskap om barnet og deres familier for å legge til rette for barnets utvikling, lek, læring og dannelsesprosesser” (Emilsen & Lehn, 2020, s.121). Gjennom den daglige og nære kontakten med barna står det i rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11) at barnehagen er i en sentral posisjon til å kunne observere og ta imot informasjon om omsorgs- og livssituasjonen til barna. Ved tidlig innsats i barnehagen kan barn som er i risikozonen få en bedre livskvalitet og en bedre utvikling inn i fremtiden (Emilsen & Bratterud, 2020, s.105). Som Aasland (2014, s.101) skriver, er den aller beste måten å forebygge på, å gi alle barn en god oppvekst. Bratterud og Emilsen (2013, s.77) skriver at forebygging dreier seg om et føre var prinsipp, og om at det er bedre å oppdage og begrense et problem i forkant enn å reparere i etterkant. I barnehagen er det altså viktig med et personell som klarer å se avvik og/eller endringer i atferd hos barn som har det vanskelig i hjemmet (Emilsen & Lehn, 2020, s.121).

2.3.1 Personalets støtte i barnehagen

I rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11) står det skrevet at personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og de skal vite hvordan de kan forebygge og oppdage dette. Personalet i barnehagen treffer foreldrene hver dag, og får gjennom disse møtene mye kunnskap om det enkelte barns oppvekstforhold i hjemmet. Killén (2017) referert i Emilsen og Bratterud (2020, s.106) understreker at de ansatte i barnehagen har bedre muligheter enn de fleste til å dokumentere og observere barnets funksjonsnivå og forhold mellom barn og foreldre. Dette er fordi de fleste barna bruker mesteparten av sin våkne tid i barnehagen i forhold til hjemme. For barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet er det ekstra viktig med barnets signifikante andre. De signifikante andre kan defineres som tilgjengelige personer som gir støtte, omsorg og er gode rollemodeller (Tollefsen, 2019).

En sentral del av det å støtte opp under barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, er å være en trygg og god omsorgsperson for slike barn i barnehagen. Omsorg kan vi si er synonymt med å sørge for, ta vare på og vise omtanke for (Tholin, 2013, referert i Emilsen & Bratterud, 2020, s.108). Når barn opplever svikt i omsorgen i hjemmet, som vil si at foreldrene eller de foresatte ikke møter barnets grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske og/eller medisinske behov, er det ekstra viktig med personale som omsorgspersoner som gir omsorg og trøst (Emilsen & Bratterud, 2020, s.113). For å bli trygge omsorgspersoner for barna som trenger det, har personalet en viktig rolle med å skape gode relasjoner og tilknytninger, da personalet i barnehagen gjerne er de som gir disse barna den omsorgen som de har behov for. “For barn og foreldre fra familier med omsorgssvikt, kan barnehagens viktigste pedagogiske ressurs ligge i relasjonen til en voksen” (Claussen, 2010, s.161). Det at barn har en tett og god relasjon til en pedagog er det skrevet i Claussen (2010, s.161) at er det viktigste forebyggende tiltaket for barn med en problematisk hjemmebakgrunn. Samtidig viser det seg at dette ikke skjer automatisk, som vil si at barn som opplever omsorgssvikt ofte kan utvikle symptomer som hindrer at en slik relasjon etableres (Goossensog van Ijzendoorn, 1990, referert i Claussen, 2010, s.162). Når en skal skape en relasjon må personalet være åpen i møte med barn og ta inn over seg deres uttrykk (Tholin, 2013, s.96). Det at personalet i barnehagen har kompetanse om relasjonsbygging og tilknytning er nødvendig for å utvikle den voksne i barnehagens sensitivitet for barnets signaler (Claussen, 2010, s.162).

Når barn har fått de trygge relasjonene i barnehagen, kan det gjerne være lettere for de å fortelle og snakke med personalet dersom de har en vanskelig hjemmesituasjon. Hvis barn forteller om hjemmesituasjonen sin til personalet i barnehagen, enten verbalt eller nonverbalt er det viktig at vi som trygge og gode omsorgspersoner for barnet er lyttende til det barnet forteller, er sensitiv og empatisk. Dersom barnet har kognitive utfordringer eller kommunikasjonsvansker, er det likevel viktig å lytte og ta det barnet ønsker å formidle på alvor (Bufdir, 2018). Sett bort fra at når barnet kanskje forteller om hjemmesituasjonen selv, kan signalene og ugunstige omsorgssituasjoner være svake, og gjerne vanskelig å identifisere (Claussen, 2010, s.17). “Det tar tid å bli skadet og enda lengre tid før skadene eller symptomene blir klart synlige” (Claussen, 2010, s.17). Desto viktigere blir det at både barnehagelærere og det øvrige personalet har kompetanse om barns utvikling, samtidig som de også har ferdigheter i å observere barn (Claussen, 2010, s.17). I barnehagen begynner ofte de ansatte sitt arbeid med å legge spesielt merke til og observere barn og foreldre som en er bekymret for, gjerne samtidig som man har både uformelle, men også gjerne mer formelle samtaler med både barn og foreldre om det som bekymrer (Emilsen & Lehn, 2020, s.123). Observasjon av barna er helt nødvendig for å finne ut om det er enkelte barn som trenger ekstra hjelp og støtte (Greve, 2017).

2.3.2 Hva gjør vi dersom vi mistenker omsorgssvikt?

Dersom vi mistenker omsorgssvikt er det viktig å tenke på at det er ulike alvorlighetsgrader, og ut fra dette er det varierende hvordan vi bør handle i hvert enkelt tilfelle. I noen saker kan foreldreveiledning være den beste løsningen, mens i andre tilfeller vil det være nødvendig å melde bekymringsmelding til barnevernet. I barnehageloven (2005, §46) blir det nevnt at enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, plikter å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernloven §6-4. Om det er mistanke om at et barn er utsatt for alvorlig omsorgssvikt, vold eller seksuelle overgrep i hjemmet har en som barnehagepersonell plikt til å melde bekymring til barnevernet. Som det står skrevet i barnevernloven (1993, §6-4) skal en uten hinder for taushetsplikten melde fra til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt.

“Barnehagen har meldeplikt til barneverntjenesten i kommunen ved mistanke om at et barn utsettes for mishandling eller annen form for alvorlig omsorgssvikt (Bie & Aadnesen, 2017).

Dersom en har observasjoner over lengre tid og gjerne en mistanke om at et barn utsettes for omsorgssvikt, er beredskapsplaner for hvordan man skal handle når en opplever dette til stor hjelp for personalet i barnehagen (Emilsen & Lehn, 2020, s.189). Videre er det også viktig at personalet i barnehagen kjenner til sine plikter og oppgaver, og at de settes i stand til å utføre dem i tråd med både regelverk, god pedagogikk og omsorg i samarbeid med andre instanser (Thorsen, 2017). Dersom du mistenker omsorgssvikt eller et barn vekker bekymring hos deg, er det viktig at du ikke sitter alene med denne bekymringen, men tar den opp med styrer eller kollegaer (Bufdir, 2018). Hvis det er snakk om bekymring for et barn, kan en på et tidlig tidspunkt ta det opp med barnets foreldre. Her er det viktig å planlegge samtalen godt, gjerne med andre kollegaer eller styreren. Som bakgrunn på denne samtalen er det viktig å informere foreldrene om hva som vekker din bekymring eller undring, og respekt er en viktig faktor i denne samtalen (Bufdir, 2018).

2.3.4 Foreldresamarbeid

I barnehageloven (2005, §1) står det skrevet at barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. For å kunne hjelpe barn i den sårbare situasjonen der de gjerne opplever omsorgssvikt, hvor en eller begge foreldrene ikke ser barnets behov eller ikke evner til å møte barnets behov, kan det være helt nødvendig med et godt samarbeid med foreldrene for å kunne støtte dette barnet. Claussen (2010, s.124) skriver at det daglige arbeidet med foreldrene må blant annet være preget av åpenhet, ekstra viktig er det i de tilfellene hvor vi er usikre på om barnet har det bra. Videre hevder han at en viktig forutsetning for at vi skal kunne bruke foreldresamarbeidet som middel for å sikre barn og foreldre nødvendig hjelp, er at spesielt foreldresamtaler fungerer effektivt (Claussen, 2010, s.124).

Om en har en bekymring for et barn, skriver Bie og Aadnesen (2017) at det er en hovedregel om at de foresatte skal konfronteres med bekymringen og informeres om melding til barnevernet. Det er også viktig at barnehagen er tydelig med foreldrene på hva en er bekymret for (Bie og Aadnesen, 2017). “Det gjelder å ha en åpen kommunikasjon med foreldrene gjennom klare og tydelige mål for arbeidet i barnehagen, med mål om å bidra til barnets beste” (Emilsen, Bratterud & Lehn 2020, s.167). For et godt foreldresamarbeid mellom barnehage og foreldre er det viktig å ikke ha forutinntatte holdninger til foreldre og heller ikke til deres barn, og dette er svært viktig for at personalet skal kunne støtte barn som

opplever omsorgssvikt i hjemmet (Emilsen, Bratterud & Lehn, 2020, s.167). Emilsen, Bratterud og Lehn (2020, s.169) skriver videre at gjennom foreldresamarbeid og tydelig kommunikasjon som bygger på blant annet fellesskap, foreldres medvirkning og personalets kunnskap, vil man ofte lykkes med å få til felles innsats for en løsning til barnets beste.

3.0 Metode

I dette kapitlet vil vi starte med å presentere valg av forskningsdesign. Videre vil vi begrunne valg av metode og skrive om valg av informanter og hvordan datainnsamlingen vår ble gjennomført. Vi vil også ta for oss dataanalyse og hvordan vi gjennomførte analyseringen av våre data. Til slutt vil vi skrive om tre sentrale begrep; validitet, reliabilitet og etisk hensyn.

3.1 Studiets metode og datainnsamling

For å forklare begrepet metode kan vi se på Vilhelm Aubert sitt sitat (1985) referert i Dalland (2020, s.53) at metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Målet gjennom metode er å få fram informasjon vi trenger til undersøkelsen vår, og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres (Bergsland & Jæger, 2014, s.66). Videre skriver Bergsland og Jæger (2014, s.66) at det handler om å samle inn, analysere og tolke data. Metodene forteller oss noe om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe kunnskap og dette er noe en må tenke gjennom før valg av metode.

Bergsland og Jæger (2014, s.66) hevder at det finnes flere former for metode, men i all hovedsak kan vi si at det er to hovedtyper; kvalitativ og kvantitativ metode. De to metodene bygger på ulik forskningslogikk, og vil derfor ha konsekvenser for selve prosessen, men også hvordan resultater vurderes (Bergsland og Jæger, 2014, s.66). Den største forskjellen mellom metodene er hvordan data registreres og analyseres (Bergsland og Jæger, 2014, s.66). De kvantitative metodene gir data i form av målbare enheter som gir muligheter til å foreta regneoperasjoner, hvor man vektlegger utbredelse og antall, og kan bli brukt om en for eksempel ønsker å finne ut gjennomsnittet (Dalland, 2020, s. 4). I motsetning til den kvantitative metoden har vi den kvalitative metoden, som ifølge Dalland (2020, s.54) tar sikte

på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. “Kvalitativ metode går mer i dybden og vektlegger betydning” (Bergsland & Jæger, 2014, s.66).

På bakgrunn av problemstillingen og etter å ha undersøkt de ulike metodene, har vi valgt den kvalitative metoden. Vi tenker at det er denne metoden som på best mulig måte kan hjelpe oss med å besvare problemstillingen. Dette fordi den kvalitative metoden som sagt går mer i dybden og får bedre frem nyanserte beskrivelser av opplevelser og erfaringer i det daglige arbeidet med barn. Innenfor det kvalitative forskningsdesignet har vi valgt å gjennomføre spørreundersøkelser for å samle inn data. Innen spørreundersøkelsen har vi valgt å ha mest åpne spørsmål, for vi føler dette kan hjelpe oss med å besvare problemstillingen, men vi har også noen spørsmål med avkrysning som svar. Gadamer (1986) referert i Bergsland og Jæger (2014, s.68) hevder at ingen metode kan uttømme sannheten, og at våre forutsetninger er med på å forme spørsmålene og farge våre svar. Dette vil si at det er avhengig av oss som skribenter å utforme spørsmål i spørreundersøkelsen, som får frem svar som hjelper oss til å kunne svare godt på problemstillingen vår.

3.2 Valg av informanter

Informantene våre er tre pedagogiske ledere. Informant 1 har arbeidserfaring fra barnehagen gjennom 11-15 år, informant 2 har jobbet i barnehage i 15-20 år, og den siste informanten har erfaring fra barnehagen i over 20 år. Dette kom fram gjennom svarene i vedlegg 3. Grunnen for valg av utdannede barnehagelærere, var fordi vi tenkte at de gjerne hadde relevant kunnskap innen temaet og samtidig en del erfaringer. Vi har i dette tilfellet valgt informanter ut fra et strategisk utvalg. “Det betyr at man velger de personene som man tror har noe å fortelle om akkurat det fenomenet man vil vite mer om” (Dalland, 2020, s.59-60).

Barnehagelærere er informanter som vi mener kan gi oss mye og god informasjon, vi tenker at de kan gi oss ulike perspektiv og tanker rundt temaet, barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet (Jacobsen, 2015, s.181). Ifølge Dalland (2020, s.81) kan fagpersoner som dette også bidra til nye perspektiver på problemstillingen, og det er gjerne mindre muligheter for misforståelser. Vi valgte å ha tre informanter med lang erfaring fra barnehage med i dette prosjektet, fordi vi tenkte at vi da fikk grundig informasjon som kunne hjelpe oss med å besvare problemstillingen.

3.3 Dataanalysering

Analyse av spørreundersøkelsen skal hjelpe oss til å finne ut av hva undersøkelsen vår har å fortelle (Dalland, 2020, s.94). Videre skriver Dalland (2020, s.94) at i denne analysen søker vi meningen i det vi har fått informasjon om. I prosessen med å analysere spørreundersøkelsen startet vi med 1) å samle sammen resultatene av undersøkelsen, før vi 2) tok for oss spørsmål for spørsmål og 3) skrev ned svarene vi fikk for å kunne kategorisere disse. I analysedelen er det viktig å starte med en påminnelse om prosjektets problemstilling og hva vi ønsker svar på (Bergsland & Jæger, 2014, s.83). For at vi skulle få en lettere jobb med analysering og tolkning av spørreundersøkelsen, sørget vi tidlig for at spørsmålene var utformet slik at de fullt ut dekket de emnene vi ville kartlegge, samt at de ga pålitelig informasjon for et bedre resultat. På bakgrunn av spørsmålene og svarene vi fikk i undersøkelsen, samt teorien, kom vi frem til fire ulike temaer som vi syntes var relevante for å besvare problemstillingen vår. De fire temaene er; personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt, metoder for å forebygge, personalets støtte i barnehagen og omsorgssvikt under Covid-19.

3.4 Validitet og reliabilitet

For bruk av metode finnes det en del metoderegler og kunnskapskrav, og hovedpunktet er at metodene skal gi troverdig kunnskap (Dalland, 2020, s.43). Det er viktig at vi som skribenter er kritiske og reflekterte over egen metode og egne innsamlingsstrategier (Bergsland & Jæger, 2015, s.80). Dette betyr blant annet at uansett hvilke data som skal samles inn bør den tilfredsstillende to krav; validitet og reliabilitet (Jacobsen, 2015, s.16).

“Validitet står for relevans og gyldighet. Det som måles, må ha relevans og være gyldig for problemet som undersøkes” (Dalland, 2020, s.43). Dette vil ifølge Jacobsen (2015, s.17) si at den empirien vi samler inn, faktisk gir svar på det eller de spørsmålene vi har stilt. Validitet kan knyttes til kvaliteten av tolkningen, og om forståelsen en har for det enkelte prosjektet, støttes av en annen forskning (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). I tillegg til validitet har vi reliabilitet. “Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis” (Dalland, 2020, s.43). Dette vil si at spørreundersøkelsen må være til å stole på, og at den må være gjennomført på en troverdig måte, en måte som vekker

tillit (Jacobsen, 2015, s.17). Det handler også om hvordan datamaterialet bearbejdes, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2014, s.80).

For å sikre at studien vår tilfredsstillende de to kravene; validitet og reliabilitet er det først og fremst viktig at vi stiller tydelige og konkrete spørsmål, slik at informantene svarer på det vi faktisk spør om, og ønsker svar på, for å kunne besvare problemstillingen. Videre er det viktig at informantene får tilstrekkelig med informasjon om undersøkelsen. Vi informerer tydelig om at undersøkelsen er anonym, at informantene når som helst kan avbryte eller velge å ikke svare på spørsmålene som blir gitt. Det er også sentralt at vi informerer om formålet med prosjektet. Ved å gjøre dette kan det vekke tillit og troverdighet hos informantene. For å sikre validiteten i prosjektet vårt ønsker vi også å stille oss spørrende til om informantene har en nærhet til det problemstillingen spør om. På denne måten kan vi hindre misforståelser og sikre at data vi samler inn, er relevant for de spørsmålene man vil ha svar på (Larsen, 2007, referert i Bergsland & Jæger, 2014, s.80).

Generalisering er også et sentralt begrep i evalueringen av det metodiske arbeidet.

“Generalisering vil i kvalitative studier handle om overførbarhet” (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). Selv om vi får et resultat, er det viktig å presisere at det ikke gjelder for alle barn, barnehager og personell generelt, da vi har få informanter, men det kan også gjelde andre i samme situasjon. Bergsland og Jæger (2014, s.80) hevder at målet for en kvalitativ studie er ikke å generalisere de resultatene man finner, men å gi rike beskrivelser av det man har studert.

3.5 Ethiske hensyn

“Ethiske overveielser handler om mer enn å følge regler” (Dalland, 2020, s.167). Dette vil si at det er viktig å tenke gjennom ulike etiske utfordringer arbeidet vårt kan medføre (Dalland, 2020, s.167). Før valg av informanter og gjennomføring av spørreundersøkelsen (vedlegg 3) meldte vi inn prosjektet til NSD for godkjenning (vedlegg 1). Informasjonsskriv, samtykkeskjema og anonymisering var viktige etiske faktorer vi måtte ta hensyn til gjennom hele prosessen. I forkant av spørreundersøkelsen sendte vi ut et samtykkeskjema (vedlegg 2) slik at deltakerne visste hva spørreundersøkelsen inneholdt og hva de skulle delta i. Hovedfokuset i skrevet var personvern og personopplysninger. Vi ville få frem at personopplysningene kun ble brukt til de formålene vi fortalte om i informasjonsskrivet som

ble sendt ut. Det var viktig for oss å få frem at alle opplysninger og svar ble anonymisert og bare brukt for egen læring og styrking av oppgaven. I informasjonsskrivet var det også viktig for oss å få frem at deltakelse i prosjektet var frivillig og at informantene kunne trekke seg når som helst.

4.0 Resultater

I dette kapittelet skal vi presentere og gjøre rede for resultatene fra spørreundersøkelsen vi gjennomførte. Vi vil se på resultatene opp mot relevant litteratur. Som presentert i dataanalyseringen har vi kommet frem til fire ulike kategorier som oppsummerer problemstillingen; *Hvordan kan personalet i barnehagen støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?* De fire kategoriene er 1) personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt 2) metoder for å forebygge 3) personalets støtte i barnehagen og 4) omsorgssvikt under Covid-19.

Vi bevarer informantenes anonymitet ved at vi refererer til informant 1, 2 og 3 i dette kapittelet. De ulike deltakerne jobber i forskjellige kommuner, og ut fra svarene vi har fått kan vi se at informantene også har ulike erfaringer. Med deres kunnskap, kompetanse og erfaring danner de seg egne tanker omkring temaet.

4.1 Personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt

Som personale i barnehagen er det essensielt å kunne reflektere rundt hva god omsorg er, men også hva mindre god omsorg innebærer. Dette er viktig for å kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Derfor startet vi med å spørre informantene om hvordan de vil definere begrepene omsorg og god omsorg. Ut fra svarene kan vi se at de tre informantene har ganske likt syn på hva omsorg handler om. For å oppsummere hvordan de ser på omsorg kan vi se på svaret til informant 1; “barnet skal få dekket sine primære og sekundære behov”. Hen skriver videre at alle barn skal ha foreldre eller foresatte som ser barnet, er glade i barnet, gir barnet kjærlighet og legger til rette for god utvikling. I tillegg skal de voksne i barnehagen sørge for at alle barn blir sett, opplever trygghet, glede og trøst til de som trenger det. Definisjonene til informantene kan vi se bygger opp under det rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19) skriver om at alle barna i barnehagen skal få oppleve at de blir sett, forstått og respektert, og få den hjelpen og støtten de har behov for. På

spørsmålet om hva som kjennetegner god omsorg kan vi se at alle informantene har noe likt syn på hva dette innebærer. Informant 3 assosierer begrepet med stikkordene trygghet, utvikling, varme, gode relasjoner, raushet og grensesetting. Videre utdyper informant 2 at omsorgen er ubetinget og uavhengig av situasjon, slik at barnet opplever at det kan få vist alle sine følelser og at det kan føle seg trygg på at der lov å vise følelser. Gjentakende gjennom resultatene var at det er viktig at alle barn får dekket sine behov.

Gjennom resultatene på spørsmålet om hvordan de definerer begrepet omsorgssvikt, ser vi at det at barna ikke får dekket sine grunnleggende behov er gjennomgående svar.

Informant 1 skriver at; “de har personer rundt dem som ikke ser dem, ikke gir dem trøst, eller viser glede over å være sammen med dem”.

Informant 2 definerer begrepet med; “for meg er omsorgssvikt når barna ikke opplever ubetinget kjærlighet, men kun får anerkjennelse når de gjør noe bra og får belønning for dette”. I tillegg skriver hen at; “visst barna opplever at "jeg er ikke god nok" eller opplever kun kjærlighet ved belønning på oppførsel. Og selvsagt visst barna blir utsatt for overgrep, som er den verste formen for omsorgssvikt. Så omsorgssvikt for meg spenner over et vidt spekter, og det kan være ulik alvorlighetsgrad på tilfellene”.

Informant 3 poengterer at; “det at barn opplever svikt i nære og trygge relasjoner”. Hen skriver også at omsorgssvikt handler om fraværende voksne, som ikke har de grunnleggende ferdighetene barnet trenger. Bratterud og Emilsen (2009a), referert i Emilsen, Bratterud & Lehn, (2020, s.151) skriver at elementer som gjør barnehageansatte bekymret for et barn, kan være følgende; samspill mellom barn og foreldre, usikre foreldre, foreldre som ikke ser barnets spesielle behov, egosentrerte foreldre og barn som opplever konfliktfylte samlivsbrudd. Som vi kan se støtter denne teorien opp under det informantene svarte i undersøkelsen.

For å få en videre forståelse av hva informantene legger vekt på i begrepet omsorgssvikt, spurte vi de om hva som vekker deres bekymring hos et barn. Resultatene viser at alle informantene har sett tegn til omsorgssvikt og de var ganske samstemte om hva de ulike tegnene kunne være. Tegnene som gikk igjen hos informantene var at barnet har endring i atferden og utagerende oppførsel. Informant 2 nevner også andre signaler som at barnet ikke får ny bleie når det trengs, har skitne klær, dårlig hygiene eller ikke får tilstrekkelig med mat. Sagbakken (2010) referert i Sjøvik (2014, s.222) viser til danske helsesøstre som skiller mellom synlig og usynlig omsorgssvikt. Den synlige omsorgssvikten som kan være lettere å

observere, er den tradisjonelle som vi gjerne forbinder med sosial arv, rusproblemer og psykiske problemer (Sagbakken 2010, i Sjøvik 2014, s.222). Videre står det at den usynlige omsorgssvikten kan være lett å overse, denne kan vi finne i tilsynelatende velfungerende familier, der samspillet mellom foreldre og barn ofte er mangelfullt (Sagbakken 2010, i Sjøvik 2014, s.222). Informant 1 svarte følgende; “barnet har mangel på rutiner i hverdagen og fravær av trygghet [...]”. Både mangel på rutiner og trygghet kan tyde på dårlig samspill mellom barn og foreldre, som kan være tegn til usynlig svikt på omsorgen.

4.2 Metoder for å forebygge

På spørsmålet om hvilke metoder de kjenner til for å kunne forebygge omsorgssvikt i barnehagen, var alle informantene enige om at et tett foreldresamarbeid var avgjørende. Informant 2 skriver at; “for å få til et tett foreldresamarbeid kan det være sentralt med foreldresamtaler og foreldreveiledning, samtidig vil det å ha en god dialog med foreldrene i fredstid gjøre det lettere å ta opp tøffe saker dersom det skulle dukke opp”. Informant 1 la i tillegg mer vekt på dokumenter og lover en skal følge som f.eks. styringsvedtekter, interne tiltaksplaner og rammeplanen for barnehagen, dette sier hen er sentrale faktorer i arbeidet med å forebygge. Informant 3 løfter derimot frem at det å ha samlinger og lese bøker der en går inn på temaer som omhandler hva som er greit og ikke at voksne gjør mot barn er viktig å fremheve i barnehagen.

Videre svarer informantene på spørsmålet om hvordan de selv arbeider med å forebygge i barnehagen. Informant 2 skriver; “være tydelig, se barnet, se etter endring i atferd og tett dialog med foreldrene om endringer en opplever”. De to andre informantene hadde flere av de samme synspunktene om at det å være tett på barnet og se på samspillet mellom barn og foreldre var noe de jobbet tett opp mot. I tillegg utdyper informant 3 at hen i sin barnehage jobber aktivt med kompetanseheving, og har relasjonsbygging på agendaen. Med disse faktorene kan vi trekke en slutning om at alle informantene jobber mot å alltid ha barnets beste i fokus når de arbeider med å forebygge i barnehagen. Emilsen, Bratterud og Lehn (2020, s.167) skriver i likhet med det informantene sier, at gjennom klare og tydelige mål for arbeidet i barnehagen, hvor en har som mål å bidra til barnets beste, er det sentralt å ha et godt samarbeid med foreldrene.

4.3 Personalets støtte i barnehagen

For å kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, er det sentralt med god og nok kunnskap om temaet. Derfor startet vi innledningsvis med å spørre deltakerne om de følte at de hadde nok kunnskap om omsorgssvikt for å kunne støtte opp under barn som opplever dette. Informant 1 og 3 svarte ja, mens informant 2 svarte at hen hadde delvis nok kunnskap for å kunne støtte disse barna.

På spørsmålet *“Hvordan tenker du at du som personale i barnehagen kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?”* svarte informant 1 at det å styrke barnet i seg selv ved å være en trygg, pålitelig og støttende voksen i barnehagen er viktig. Hen understreker at det er viktig å være åpen for de ulike reaksjonene og historiene som kan komme. Mange av de samme svarene blir også nevnt av de andre informantene. Informant 2 sier at det å samarbeide og være i tett dialog med både hjemmet og andre instanser rundt barnet er vesentlig. I tillegg trekker hen frem at det å ha god kunnskap om temaet er sentralt for å kunne støtte barnet. Informant 3 legger vekt på det å være trygg og tydelig i seg selv når en skal gå inn i en situasjon der en har mistanke om et barn som opplever omsorgssvikt. Videre påpeker hen at det er viktig å følge magefølelsen, og at en ikke må opptre usikker overfor både seg selv og de rundt seg. Noe som også kommer frem i resultatene er å ha god dialog i personalgruppen, samt å støtte hverandre. I tillegg er det viktig å få god oversikt over situasjonen en står i.

Gjennom resultatene kom det frem at personalets støtte er sentral for barn som opplever omsorgssvikt. Informant 1 sier at barna tilbringer mesteparten av sin våkne tid i barnehagen, og derfor er det viktig at personalet er der for barna slik at de føler seg trygge, sett, hørt og forstått. Informant 2 skriver at; *“vi skal være «normalen», vi skal være barnas trygge havn, vi skal være der for dem uansett!”*. Som Killén (2017) referert i Emilsen og Bratterud (2020, s.106) understreker, har de ansatte i barnehagen bedre muligheter enn de fleste til å dokumentere og observere barnets funksjonsnivå og forhold mellom foreldre og barn.

4.4 Omsorgssvikt under Covid-19

På bakgrunn av den krevende situasjonen vi har vært gjennom det siste året, og enda står i, ville vi også ha med spørsmål om Covid-19 i dette prosjektet. Vi ønsket å få informantenes tanker og refleksjoner rundt hvordan de tenker at denne pandemien har påvirket barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Barnehagene har til tider vært stengt, og barn har gjerne vært mer hjemme med sine omsorgspersoner enn tidligere.

Vi startet med å spørre informantene om de trodde det var økning i antall barn som opplevde eller opplever omsorgssvikt under pandemien. To av informantene svarte ja, i motsetning til den siste informanten som svarte nei. Som oppfølgingsspørsmål ville vi at informantene skulle begrunne eller utdype svaret sitt.

Informant 3 var den eneste som svarte nei, og begrunnet det med følgende; “vi er så tett på barna til vanlig, slik at det ikke har vært noen flere tilfeller som har dukket opp. Vi har hatt et fullverdig tilbud for disse barna”.

Videre svarte Informant 1; “det er flere foreldre som har hatt barna lengre hjemme og vært mer stresset. Andre faktorer kan også være ytre stress som jobb/mangel på jobb, økonomi og sosialisering. Barn som blir rastløse og har behov for å bli sett og aktivisert.

Sammensetningen av alle disse elementene er en dårlig kombo”.

Informant 2 skriver; “vi har lenge blitt fortalt at det har vært og er økning i antall barn som opplever omsorgssvikt under pandemien. De må være mer sammen som familie, og det er ikke alle som takler det like godt”.

I tillegg hadde vi også med et spørsmål om hvilken innvirkning de tenker at Covid-19 har hatt på barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Som følge av svarene nevnt overfor, har vi også fått ulike svar her. Informant 1 og 2 er enige om at pandemien har hatt negativ innvirkning på disse barna. Det blir nevnt i svaret til informant 2 at Covid-19 har vært katastrofalt og dypt inngripende i disse barnas liv. Informant 1 sier at; “flere barn har måtte være mer hjemme i et miljø som er skadelig for deres kognitive og emosjonelle utvikling”. Videre trekker hen frem at det kan ha vært mer krangling og vold i hjemmet enn det som er vanlig, der det nok har vært flere episoder som ikke har blitt oppdaget. Derimot skriver informant 3 at; “vi har hatt et fullverdig og i tillegg et ekstra øye på disse barna så jeg tenker de har hatt det bra. Vi hadde åpent også i påskedagene for disse barna. Tror vi har vært så ekstra fokusert på disse barna at kanskje har vi avdekket flere?”. Informant 2 avslutter med å

si at nå når den krevende tiden forhåpentligvis går mot slutten, ønsker hen en krisehåndtering som ikke sitter og venter og ser hvordan utfallet blir. Hen beskriver at vi må se etter hvor “skoen” trykker mest og hjelpe de som sårt trenger oss voksne nå, uten berøringsangst for alt det som er vanskelig og vondt.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet skal vi drøfte våre funn opp mot problemstillingen “*Hvordan kan personalet i barnehagen støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?*”. Dette skal vi gjøre i lys av resultatene, samt relevant teori. Vi tar utgangspunkt i teorien som vi har gjort rede for i den teoretiske forankringen, og skal besvare problemstillingen ut fra dette.

5.1 Personalets definisjoner på omsorg og omsorgssvikt

For å kunne definere begrepet omsorg, kan vi samtidig trekke inn begrepet god omsorg og det er viktig at en som personale i barnehagen har gode refleksjoner og tanker rundt hva som ligger i dette. Rammeplanen som setter føringer for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19) legger stor vekt på omsorg. Som tidligere nevnt står det i rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19) at omsorg er en forutsetning for at barna skal være trygge og trives, og for at de skal utvikle empati og nestekjærlighet. Barnehagen har den sentrale og viktige oppgaven i å se alle barn, og sørge for at alle barn får den omsorgen som de har behov for, og gjerne ekstra til de som har mangel på dette i hjemmet. Ut fra svarene til informantene kan vi se at samtlige har samme oppfatning om hvordan de definerer disse begrepene. Emilsen og Bratterud (2020, s.107) poengterer også dette, det er nyttig at personalgruppen deler samme forståelse om hva som er viktig i god omsorg, noe som vi kan se gjennom resultatene at alle informantene gjør. Hovedpunktene informantene legger ekstra vekt på er at barnet får dekket sine grunnleggende behov, blir sett av både de foresatte og de voksne i barnehage. Samtidig som at barnet opplever trygghet, glede og god utvikling. Når barnet ikke får dekket de behovene som det trenger i hjemmet, har personalet i barnehagen en sentral rolle for å kunne hjelpe.

I følge FHI (2019) har 5% barn opplevd en form for omsorgssvikt i løpet av barndommen. Ut fra disse tallene kan vi forstå at det er viktig å ha kunnskap og kompetanse om omsorgssvikt.

Begrepet omsorgssvikt er vidt, og det kan være vanskelig å finne en klar definisjon på hva det innebærer. Det viser seg gjennom resultatene at informantene til en viss grad har lik oppfatning av begrepet omsorgssvikt, men vi kan samtidig se en forskjell.

Informant 1 og 3 assosierer omsorgssvikt med fraværende voksne som ikke har de grunnleggende ferdighetene barnet trenger. Barnet blir ikke sett, får ikke trøst eller får ikke den gleden som de trenger. Ut fra dette kan det tolkes som at de definerer omsorgssvikt som følelsesmessig vanskjøtsel. Innenfor omsorgssvikt finner vi i hovedsak fire ulike typer, hvor følelsesmessig vanskjøtsel er en av disse formene. Det er også viktig å huske på at det finnes ulike alvorlighetsgrader når det kommer til omsorgssvikt.

Killén (2017, s.58) forklarer at barn som utsettes for omsorgssvikt, sjelden bare blir utsatt for en av typene, men ofte en kombinasjon av flere. Informant 2 definerer begrepet med at barna ikke opplever ubetinget kjærlighet og en følelse av at de ikke er god nok. I tillegg trekker hen frem at svikt i omsorgen også kan handle om at barnet kun får anerkjennelse i form av belønning for god oppførsel. I motsetning til informant 1 og 3, understreker hen at omsorgssvikt spenner seg over et vidt spekter, og at det kan være ulik alvorlighetsgrad i tilfellene. For å definere begrepet omsorgssvikt kan det være nødvendig å ta utgangspunkt i de ulike formene vi har presentert i den teoretiske forankringen; følelsesmessig vanskjøtsel, fysiske-, psykiske- og seksuelle overgrep. Likevel er det viktig å påpeke at det ikke er en riktig måte å definere begrepet på, og vi kan se at alle informantene har en god forståelse av hva omsorgssvikt innebærer.

5.2 Metoder for å forebygge

I barnehagen er det gjerne ikke mulig å forhindre at barn opplever omsorgssvikt i hjemmet, men personalet har en sentral rolle til å være med på å forebygge og avdekke, slik at det gjerne ikke skjer i like stor grad. Forebygging handler ikke bare om å unngå at et barn blir utsatt for omsorgssvikt, men også å begrense problemet. Gjennom resultatene har vi fått ulike perspektiv på hvilke metoder de kjenner til for å kunne forebygge omsorgssvikt i barnehagen. Lover og dokumenter som for eksempel styringsvedtekter, rammeplan og barnehageloven legger føringene for alt av arbeidet i barnehagen. Informant 1 la vekt på å ta i bruk disse for å forebygge i barnehagen. Personalet er pliktig til å følge slike lovverk, samtidig som at det også er til god hjelp gjennom barnehagehverdagen. Ut fra informant 1 sin uttalelse kan det virke som at hen fokuserer mer på det generelle. Informant 3 trekker derimot frem mer

spesifikke metoder, som det å ha samlinger og lese bøker om relevante temaer. Dette er metoder som også inngår i innholdet i rammeplanen for barnehagen. Metoden som alle er samstemte om at er avgjørende for å avdekke omsorgssvikt i barnehagen, er å ha et tett foreldresamarbeid. Det blir også trukket frem i barnehageloven (2005, §1) at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. For å kunne forebygge kan vi se at det er vesentlig å ha kunnskap om hva som ligger i de overordnede lovene og reglene for barnehagen. I tillegg er det å ha kompetanse om hvordan en kan overføre disse og ta de i bruk i praksis en viktig del for forebygging.

På spørsmålet om hvordan informantene selv mener at de er med på å forebygge omsorgssvikt i sin barnehage kan vi resonnerer oss frem til at alle tre bruker observasjon som metode for å se barnet, og endringer i barnets atferd. De nevner også at å se på samspillet mellom barn og foreldre, er noe de jobber tett opp mot. Ut fra svarene til informantene kan vi dra likheter med rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11) som forteller oss at gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og ta imot informasjon om omsorgs- og livssituasjonen til barnet. Greve (2017) hevder at observasjon er relevant for personalet for å kunne tilegne seg nok kunnskap om barnet, og gjennom disse se om det er barn som trenger ekstra hjelp eller støtte. I tillegg til dette er det også viktig for å kunne få en innsikt i barnets liv.

Å forebygge at barn opplever omsorgssvikt i hjemmet, er gjerne en vanskelig oppgave for personalet i barnehagen. Dette fordi det kanskje ikke er like lett å forutse omsorgssvikt før det faktisk har skjedd, men det finnes flere metoder for å begrense at det skjer i like stor grad. Forebyggende metoder som har blitt nevnt av informantene, kan vi se at også blir trukket frem av Emilsen og Lehn (2020). De legger vekt på at arbeid med observasjon, dokumentasjon, barnesamtaler og foreldresamtaler er viktig forebyggende arbeid i barnehagen (Emilsen & Lehn, 2020, s.120). I tillegg til de metodene informantene nevner, vil vi trekke frem barnesamtaler som en sentral faktor i det forebyggende arbeidet i barnehagen. I Rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017) blir det understreket at alle barn skal bli sett og hørt. Gjennom disse samtalene kan barn fortelle om hvordan de har det, og personalet kan få opplysninger som kan vekke bekymring. Det er viktig at hele personalgruppen er lyttende overfor barn både i gruppe- og alenesamtaler.

5.3 Personalets støtte i barnehagen

Barn tilbringer mye av sin våkne tid i løpet av dagen i barnehagen, og personalet er mye sammen med barna. Rollen til de ansatte er derfor ekstra meningsfull i det å støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. For å være den beste støttespilleren for barn som har en vanskelig hjemmesituasjon er det vesentlig med god nok kunnskap og kompetanse om temaet. Informantene har delvis ulik oppfatning om de selv føler at de har nok kunnskap om hvordan de kan støtte disse barna. Vi kan se at informant 1 og 3 svarte ja på spørsmålet om de følte at de hadde god nok kunnskap om omsorgssvikt for å kunne støtte opp under barn som opplever dette, mens informant 2 svarte delvis. Det at ingen av de svarte nei ser vi på som positivt. Dette fordi den støtten barna får i barnehagen blir ekstra verdifull i de tilfeller hvor de ikke har trygge og gode foresatte i hjemmet. Emilsen og Bratterud (2020, s.113) skriver at når barn opplever svikt i omsorgen blir personalet viktige omsorgspersoner som gir omsorg og trøst. Innledningsvis nevnte vi at det har vært lite fokus på temaet omsorgssvikt under utdanningen, og hvordan personalet i barnehagen kan støtte barn som opplever dette. Informantenes kompetanse tenker vi har en sammenheng med at de har opparbeidet denne gjennom lang erfaring fra barnehagen. For å kunne være den beste støtten for barn som opplever omsorgssvikt, mener vi det er sentralt med god kunnskap gjennom teori i barnehagelærerutdanningen, og gjerne ikke bare gjennom erfaring. Vi vil derfor belyse viktigheten av det å ha teoribasert kunnskap som grunnlag når en skal ut i arbeidslivet.

På den ene siden er det å ha en oversikt og kunnskap over de ulike tegnene barn kan uttrykke både verbalt og nonverbalt grunnleggende. På den andre siden er det også viktig å være bevisst over at et barn kan ha synlige merker på kroppen. Sjøvik (2014, s.221) skriver at barn som ikke får tilfredsstilt sitt omsorgsbehov, kan risikere å komme i en utviklingskrise. På bakgrunn av dette utsagnet vil vi si det er ekstra viktig å ha kunnskap om hva en skal være oppmerksom på som personale i barnehagen. Rammeplanen for barnehagen stadfester (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11) at personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og de må ha kunnskap om hvordan de kan oppdage dette.

Vi spurte våre informanter om hvordan de tenker at de som personale kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Informant 1 sier at det å styrke barnet i seg selv ved å være en trygg, pålitelig og støttende voksen i barnehagen er viktige faktorer som spiller en stor

rolle. Personalet i barnehagen blir regnet som barns signifikante andre, som gjerne gir barna den omsorgen de mangler hjemmefra. Med dette sagt har personalet en viktig rolle med å skape gode og trygge relasjoner, samt tilknytninger til barna. Claussen (2010, s.162) hevder at personalets kompetanse om relasjonsbygging og tilknytning er nødvendig og betydningsfullt for å utvikle den voksnes oppmerksomhet rundt barnets signaler. I tillegg til å styrke barnet med å være en trygg voksen, er det samtidig viktig å være trygg og tydelig i seg selv som informant 3 påpeker. Hen legger ekstra vekt på at det er viktig å ikke opptre usikkert overfor både seg selv, barnet, foreldre og kollegaer i situasjoner der det handler om å støtte barn som opplever svikt i omsorgen. I tillegg trekker også informant 3 frem at det er viktig å følge magefølelsen dersom en er bekymret for et barn. Det å ha en dårlig magefølelse handler om en mistanke om at noe ikke er helt som det burde og kan være et tegn på at en skal følge litt ekstra med (Emilsen & Bratterud, 2020, s.77). Dessuten er det viktig å finne ut av hva som gir deg denne følelsen av at det er noe med det barnet.

Å samarbeide med hjemmet og andre instanser kan vi gjennom resultatene se at informant 2 legger vekt på. Hen skriver at det å samarbeide og være i en tett dialog med både hjemmet og andre instanser rundt barnet er vesentlig. For å kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt, hvor gjerne en eller begge foresatte ikke ser barnet eller møter barnets behov, kan det dessuten være helt sentralt med et godt foreldresamarbeid. Emilsen, Bratterud og Lehn (2020, s.167) forklarer at for å få til et godt foreldresamarbeid er det viktig å ikke ha fordomsfulle holdninger til verken foreldre eller barna. Videre nevner de at dette er essensielt for at de ansatte skal kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet (Emilsen, Bratterud & Lehn, 2020, s.167). Gjennom personalets kompetanse og foreldres medvirkning, vil man ofte lykkes med å få til en løsning for barnets beste, som alltid skal være i fokus. På den ene siden kan det å ha gode relasjoner og åpen kommunikasjon med de foresatte hjelpe personalet i barnehagen til å ta opp en bekymring for barnet, og eventuelt melde videre til barnevernet. På den andre siden er det viktig å huske på at en må melde direkte til barnevernet og ikke via foreldrene, dersom en har en alvorlig og akutt situasjon.

For å være barnets beste støttespiller er det i noen tilfeller nødvendig for barnehagepersonell å melde inn bekymring til barnevernet. Samtidig kan barnevernet også bare være en god støtte for personalet i barnehagen, da de kan kontakte dem for å få veiledning og råd rundt en vanskelig situasjon de står i.

I barnevernloven (1993, §6-4) står det at alle som jobber for et forvaltningsorgan, uten hinder for taushetsplikten skal melde fra til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt.

Til tross for at det er viktig å melde fra til barnevernet ved mistanke om at et barn blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt, er det likevel vesentlig å snakke med kollegaer og styrer om denne bekymringen. Det er veldig betydningsfullt å ikke sitte med denne bekymringen alene.

Ved å ta tak i å støtte barn som opplever en krevende hjemmesituasjon allerede i barnehagen, kan det være med på at barnet unngår problemer senere i livet, i form av ulike typer senskader. For å forstå alvoret av hva som kan skje dersom vi ikke støtter barn som har det vanskelig, kan det være relevant å ha kunnskap om hvilke senskader en i verste fall kan få av å oppleve omsorgssvikt i oppveksten. Senskader som følge av svikt i omsorgen kan påvirke både barnet selv, men også samfunnet i senere tid. Dette kan vi se gjennom en rekke undersøkelser og dokumenter som er referert i Killén (2015, s.68-69) som sier at det kan gå utover barnets psykiske, fysiske og sosiale utvikling. Killén (2015, s.69) nevner også at senskader av omsorgssvikt og langtidsvirkninger er dokumentert opp til voksen alder. Senskader som kan oppstå i voksen alder er også koblet til både personlige og samfunnsmessige problemer. Eksempler kan være posttraumatisk stresslidelse, angstforstyrrelser, dårlig helse, rusproblematikk og kriminalitet. Informantene nevnte ikke noe konkret om senskader gjennom undersøkelsen, men ut fra resultatene kan vi se at informant 2 trakk inn at det å ha kunnskap om temaet er relevant. Innholdet i begrepet kunnskap spenner seg over et vidt spekter. På bakgrunn av dette stiller vi oss derfor kritisk til oss selv, da vi ikke hadde med flere oppfølgingsspørsmål om hvilken kunnskap som er sentral å ha, for å kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt.

5.4 Omsorgssvikt under Covid-19

Omsorgssvikt har vært et aktuelt tema gjennom det siste året, og er fortsatt like aktuelt. På grunn av nedstenging av barnehager har alle barn tilbrakt mer tid hjemme med sine foresatte, i forhold til det de gjorde før. Barnehagen blir gjerne sett på som et "fristed" for barn som har det vanskelig hjemme. Barna som fra før av opplevde svikt i omsorgen, har gjerne ikke fått den støtten fra personalet som de så sår hadde trengt, under nedstenging av barnehagen. Samtidig som at det kanskje har kommet nye tilfeller av barn som opplever omsorgssvikt i

hjemmet. Gjennom resultatene kan vi se at informant 1 og 2 er samstemte om at de tror det har vært økning i antall barn som har opplevd, eller fortsatt opplever omsorgssvikt under pandemien. Informant 2 hevder at dette er noe vi har blitt fortalt lenge, samtidig som at barna må være mer sammen som en familie, og dette er noe ikke alle takler like godt. Informant 1 begrunner økningen med stress eller ytre stress som jobb, mangel på jobb, økonomi, sosialisering og barn som blir rastløse og har behov for å bli sett og aktivisert. Hen konkluderer med at en sammensetning av disse faktorene er en dårlig kombo. Svarene til de to informantene bygger opp under artikkelen *Barn i risiko under en pandemi*, hvor det står skrevet at “med pandemien kommer det nye stressfaktorer knyttet til permitteringer, arbeidsledighet, isolering og økt fattigdom, som igjen øker risikoen for vold, overgrep og rusproblematikk” (Psykososial beredskap).

Som presentert i resultatene svarte informant 3 at hen ikke trodde at det hadde vært økning i antall barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Hen forklarer påstanden med at personalet er så tett på barna til vanlig, slik at det ikke har vært noen flere tilfeller som har dukket opp. Det blir også understreket at de har hatt et fullverdig tilbud for disse barna. Innledningsvis viste vi til artikkelen fra NRK (Ludvigsen & Tegnander, 2021) hvor det står at det har vært en stor økning fra 2019 til 2020 i saker som omhandler alvorlig vold mot barn, og at det ikke er noen tvil om at pandemien er årsaken til dette. Med bakgrunn i artikkelen og informantens svar, kan det tolkes som at hen gjerne kun har sin barnehage i hovedfokus, og ikke ser på saker og tallene fra resten av landet. I etterkant er vi kritiske til oss selv på hvordan vi utformet spørsmålet i undersøkelsen. Dette fordi vi egentlig ønsket et svar på om de trodde det hadde vært økning i antall barn i hele Norge som opplever omsorgssvikt i hjemmet, og ikke i hver enkelt barnehage.

Covid-19 har hatt både stor og ulik innvirkning på alle, inkludert barn i barnehagen. Informant 1 sier at det kan ha vært mer krangel og vold i hjemmet i forhold til vanlig, og der det nok har vært flere episoder som ikke har blitt oppdaget. I statusrapporten til Bufdir (2020, s.5) om utsatte barn og unges tjenestetilbud under Covid-19 pandemien står det skrevet at det å ha åpne barnehager og skoler er viktig for alle barn og unge, og spesielt viktig er det for de mest sårbare. Bente Heggem Kojan er bekymret for at nedstengte barnehager kanskje gjør det ekstra vanskelig for de barna man ikke vet har det vanskelig (Nordahl, 2020). De barna som ikke blir fanget opp at har det krevende, greier seg gjerne “fint” til vanlig, fordi de først og fremst har barnehager eller skoler som trygge arenaer å gå til. Pandemien har antageligvis

ført til at disse barna har opplevd et større svik på hjemmefronten enn normalen, på grunn av stressende foresatte som kanskje ikke klarer å dekke barnets grunnleggende behov. Som summen av disse faktorene kan vi tenke oss frem til at disse barna er mer sårbare enn tidligere.

For å avslutte dette underkapittelet om barn som opplever omsorgssvikt under koronasituasjonen kan vi trekke inn et utsagn fra informant 2. “Nå når den krevende tiden forhåpentligvis går mot slutten ønsker jeg en krisehåndtering som ikke venter og ser hvordan utfallet blir, men at voksne uten berøringsangst for alt det vanskelige og vonde trår til og hjelper de barna som sårt trenger det”. Tidlig innsats for å gi barn en god og trygg oppvekst er noe som blir poengtert i melding til Stortinget (Meld. St. 19 (2018-2019), s.8) at regjeringen prioriterer. Det blir lagt vekt på at alle sektorer og offentlige myndigheter må samarbeide i arbeidet med å gi barn en best mulig barndom (Meld. St. 19 (2018-2019), s.8). I det store bildet er gjerne barnehagen en liten del i arbeidet med å avdekke barn som blir utsatt for omsorgssvikt, men likevel er personalets støtte svært viktig. Det er sentralt at alle tjenester har en stor bevissthet rundt sin rolle og sitt ansvar når det gjelder å vektlegge barnets beste (NOU 2017: 12, s.146). Både før, under og etter pandemien er dette helt nødvendig, dersom man skal klare å forebygge, avdekke og følge opp barn som opplever omsorgssvikt.

6.0 Oppsummering og avslutning

I dette avsluttende kapittelet vil vi oppsummere funnene våre fra undersøkelsen, og gå nærmere inn på en kort konklusjon i lys av problemstillingen. Til slutt vil vi komme med våre refleksjoner av egen lærdom rundt barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, og hvordan barnehagepersonell kan støtte barn i denne krevende situasjonen.

Formålet med dette prosjektet var å tilegne oss kunnskap rundt temaet barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, og belyse den viktige rollen personale i barnehagen har rundt disse barna. Med bakgrunn i dette utformet vi problemstillingen; *“Hvordan kan personalet i barnehagen støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?”*. For å svare på dette har vi gjennom kvalitative studier gjennomført spørreundersøkelser med spørsmål knyttet til temaet omsorgssvikt. Vi hadde tre informanter med utdanning som barnehagelærer, med ulik arbeidserfaring og kompetanse. Gjennom undersøkelsen fikk vi samtidig et innblikk i

informantenes tanker og refleksjoner. Det at vi har få informanter i dette prosjektet gjør at vi vil presisere at dette ikke gjelder for hele Norge, men at vi kun har fått et syn på informantenes refleksjoner rundt dette.

I resultatene som er presentert i kapittel fire kan vi se at kompetanseheving og et tett samarbeid med foreldre og innad i personalet var gjennomgående svar for å kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. I tillegg legger informantene vekt på at det å styrke barnet i seg selv er en sentral del. For å kunne få til dette på en best mulig måte, nevnte de at det er viktig å være en trygg og tydelig voksen. En viktig del for å kunne oppnå dette for barn i en slik situasjon vil være å ha tilstrekkelig med kunnskap. Dette blir også vektlagt blant informantene, samtidig er det nevnt i rammeplanen for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11) under verdigrunnlaget til barnehagen hvor det står at personalet skal vite hvordan de kan forebygge og støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet.

Med tanke på at 92,8% av alle barn i alderen 1-5 år går i barnehagen (Statistisk sentralbyrå, 2021), og at det gjennom undersøkelser har kommet frem at 1 av 20 barn har opplevd en form for omsorgssvikt (FHI,2019) kan vi se at personalet i barnehagen er en viktig støtte for disse barna. Det å komme frem til en helt konkret konklusjon på hvordan personalet kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet, har vært noe utfordrende. Dette er fordi det er mange ulike metoder personalet i barnehagen kan bruke for å kunne støtte, og det finnes gjerne ikke noen metoder som er riktige enn andre. De viktigste faktorene som kom frem var å ha kunnskap og kompetanse, tett samarbeid med foreldre, personalet samt andre instanser. I tillegg var det å skape gode relasjoner med barna, for å kunne være en trygg og støttende voksen en viktig del av arbeidet. Når det er sagt kan vi konkludere med at en kombinasjon av disse er essensielt i arbeidet med å støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet.

Avslutningsvis vil vi si at dette har vært en krevende prosess, men samtidig veldig lærerikt og spennende, hvor vi har tilegnet oss mye og samtidig ny kunnskap. Vi føler at vi til en viss grad har opparbeidet oss god og nok kompetanse for å kunne støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Som snart ferdigutdannede barnehagelærere ser vi frem til å ta med oss denne kunnskapen ut i arbeidslivet, og være en ressurs for våre kollegaer. Gjennom dette prosjektet har vi også blitt mer bevisst på hvor mange tilfeller det faktisk er av omsorgssvikt i samfunnet, i forhold til hva vi trodde før vi begynte med denne prosessen.

Dersom vi skulle forsket videre i dette prosjektet hadde det vært interessant å sette oss dypere inn i hvordan personalet i barnehagen kan støtte barn som har opplevd traumatiske hendelser under Covid-19 pandemien. Gjennom spørreundersøkelsen vår kom det frem at informantene hadde delte meninger om de trodde det hadde vært økning eller ei under pandemien. Dermed hadde det vært spennende å undersøke videre hvordan dette gjenspeiler seg på landsbasis, og om det er likt mellom svarene eller et stort skille.

Litteraturliste

Aasland, W. M. (2014). “...Si det til noen...” - *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge*. Cappelen Damm Akademisk.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Barnekonvensjonen. (2003). FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. Barne- og familiedepartementet.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barnevernloven. (1993). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020, 11. desember). Statusrapport 10: Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien.

https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/utsatte_barn_og_unges_tjenestetilbud_under_covid_19_pandemien_statusrapport_10.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2018). *Omsorgssvikt*.

https://www.bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Vern_mot_overgrep/Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_med_funksjonsnedsettelse/Tegn_pa_vold_og_overgrep/Omsorgssvikt/

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. Jæger, H (red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2014), (s. 51-86). Cappelen damm akademisk.

Bie, T. & Aadnesen, N. B. (2017). *Bekymret for et barn?*.

<https://utdanningsforskning.no/artikler/2017/bekymret-for-et-barn/>

Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila: barnehagens vei fra magefølelse til melding*. Fagbokforlaget.

Claussen, J. C. (2010). *Det er noe med den ungen: Fra bekymring til handling*. Sebu Forlag.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Gyldendal.

Emilsen, K. & Bratterud, Å. (2020). Barnehagens arbeid når omsorgssvikten er utydelig, men alvorlig. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s.175-185). Fagbokforlaget.

Emilsen, K. & Bratterud, Å. (2020). Barnehagen som forebyggende arena. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: Barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s. 105-115). Fagbokforlaget.

Emilsen, K. & Bratterud, Å. (2020). Dilemmaer og hindringer. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s.65-78). Fagbokforlaget.

Emilsen, K. & Bratterud, Å. (2020). Samfunnsmandat og rettigheter. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: Barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s. 21-33). Fagbokforlaget.

Emilsen, K., Bratterud, Å. & Lehn, E. W. (2020). Barnehagens generelle arbeid for å styrke barnehagens omsorg og utvikling. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s. 151-171). Fagbokforlaget

Emilsen, K. & Lehn, E. W. (2020). Barnehagens arbeid med åpenbar omsorgssvikt. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s.189-209). Fagbokforlaget.

Emilsen, K. & Lehn, E. W. (2020). Målrettet og systematisk forebyggende arbeid. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (2. utg.), (s.119-135). Fagbokforlaget.

Folkehelseinstituttet. (2019, 24. juni). *Vold og seksuelle overgrep*.

<https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/>

Greve, A. (2017). *Observasjon - barnehagelærerens viktigste verktøy*.

<https://utdanningsforskning.no/artikler/2017/observasjon--barnehagelarerens-viktigste-verktoy/>

Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

Helsebiblioteket. (2009). *Pediatriveiledere - psykiske overgrep*.

<https://www.helsebiblioteket.no/pediatriveiledere?key=144660&menuitemkeylev1=5962&menuitemkeylev2=5975>

Helsenorge. (2020, 25.februar). *Posttraumatisk stresslidelse (PTSD)*.

<https://www.helsenorge.no/sykdom/psykiske-lidelser/angst/posttraumatisk-stresslidelse/>

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelse?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode (3.utg)*. Cappelen Damm Akademisk.

Killén, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen: Samspill og tilknytning (2.utg.)*. Kommuneforlaget

Killén, K. (2015) *SVEKET I: Risiko og omsorgssvikt- et helseproblem og tverrfaglig ansvar (5. utg.)* Kommuneforlaget.

Lehn, E. W. & Emilsen, K. (2020). Sentrale mønstre i barnehageansattes arbeid med barn som bekymrer. Emilsen, K (red.), *Dørstokkmila: Barnehagens vei fra magefølelse til melding (2.utg.)*, (s. 139-146). Fagbokforlaget.

Ludvigsen, B. G. & Tegnander, P. (2021, 16. februar). Kraftig økning i alvorlig vold mot

barn. NRK. https://www.nrk.no/sorlandet/kraftig-okning-i-alvorlig-vold-mot-barn-1.15375187?fbclid=IwAR2dDiI0WphkjerJtTcJoO3_uOjvFjPZN5sxxW37uy_7xnrxBkMuCf1I6w

Meld. St. 19 (2018-2019). *Folkehelsemeldinga: Gode liv i et trygt samfunn*. Det kongelige helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20182019/id2639770/?ch=1>

NOU 2017: 12. (2017). *Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Barne- og likestillingsdepartementet.

Nordahl, M. (2020, 22.mars). *Barnevernforsker om stengte skoler og barnehager:- Nå er jeg mest bekymret for barna vi ikke vet har det vanskelig*. <https://forskning.no/barn-og-ungdom-helse-psykiske-lidelser/barnevernforsker-om-stengte-skoler-og-barnehager--na-er-jeg-mest-bekymret-for-barna-vi-ikke-vet-har-det-vanskelig/1657295>

Psykososial beredskap. *Barn i risiko under en pandemi*
<https://www.psykososialberedskap.no/barn-i-risiko-under-en-pandemi/>

Sjøvik, P. (2014). Barn i sorg og barn i krise. Sjøvik, P. (red). *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg.), (s. 204-228). Universitetsforlaget.

Schønning, V., Albæk, U. A., Dovran, A., Stokke, K., Sivertsen, B., Tobiassen, S. & Haugland, H. S. (2020, 30. september). *Vi vet for lite om barn som rammes av omsorgssvikt*. UiA. <https://www.uia.no/nyheter/vi-vet-for-lite-om-barna-som-rammes-av-omsorgssvikt>

Statistisk sentralbyrå (2021, 2. mars). *Barnehager*. <https://www.ssb.no/barnehager>

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Thorsen, T. I. (2017). *Barnehagens plikter når omsorgen svikter*. Helsedirektoratet.
<http://www.forebygging.no/Kronikker/--2015/Barnehagens-plikter-nar-omsorgen-svikter/>

Tollefsen, H. S. (2019). *De signifikante andre*. Barnehagenett.
<https://barnehagenett.no/1505-2/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Vedlegg

Vedlegg 1 - NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Omsorgssvikt

Referansenummer

[REDACTED]

Registrert

02.02.2021 [REDACTED]@stud.hvl.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Aihua Hu, [REDACTED]@hvl.no, tlf: [REDACTED]

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

[REDACTED]

Prosjektperiode

11.01.2021 - 30.06.2021

Status

10.02.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

10.02.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 10.02.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn eller enkeltsaker.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2021

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester:

Vedlegg 2 - Samtykkeskjema og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Omsorgssvikt i hjemmet»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på hvordan vi som barnehagelærer kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er en bacheloroppgave, hvor formålet er å belyse hvor viktig det er å ha kunnskap om hvordan vi som barnehagelærere kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Vi vil også få fram hvordan vi kan bruke denne kunnskapen til å fange opp om et barn opplever omsorgssvikt. Vi mener at omsorgssvikt er et viktig tema som bør settes større fokus på gjennom barnehagelærerutdanningen. Vi ønsker derfor å fordype oss innen dette temaet, med tanke på hvor viktig det er for oss som barnehagelærere å ha kunnskap om, for å best mulig kunne hjelpe barn i den sårbare situasjonen.

Problemstillingen vi har valgt er: *“Hvordan kan personalet støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?”*

Oppgaven skal være på ca. 13000 ord, hvor spørreundersøkelsene vi gjør blir en del av prosjektet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å foreta spørreundersøkelser med våre praksislærere på grunn av at de gjerne har mer erfaringer og/eller kunnskap innen dette temaet, og derfor kan hjelpe oss videre. Gjennom svarene vi får kan vi innhente nyttig informasjon der vi kan lære av andres erfaringer og meninger.

Hva innebærer det for deg å delta?

I prosjektet vårt skal vi benytte kvalitativ metode. Vi vil utforme et digitalt spørreskjema, hvor deltakeren svarer på noen spørsmål. Spørreskjemaet er individuelt, og deltakeren skriver ikke navn eller andres personlige opplysninger som gjør det mulig å identifisere personen.

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du fyller ut et spørreskjema. Det vil ta deg ca. 30-45 minutter. Spørreskjemaet inneholder spørsmål om blant annet omsorgssvikt, forebygging i barnehagen og om barnehagelærerens rolle.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Spørreskjemaene blir anonyme, og det er kun oss som studenter og veileder som har tilgang til informasjonen. Svarene er bare til egen læring og for å styrke oppgaven vår. Eneste personopplysningen vi får av deg som deltaker i prosjektet er navnet ved underskrift på samtykkeskjemaet for å delta. Samtykkeskjemaet med underskrift vil bli plassert på en trygg plass, slik at ingen andre får tilgang.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i starten av juni. Ved prosjektslutt vil alle spørreundersøkelser og samtykkeskjemaer bli slettet og makulert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet personopplysninger om deg,
- Å få slettet personopplysninger om deg, og
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost
(personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig (Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet om *omsorgssvikt i hjemmet*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i spørreundersøkelsen.
- At mine personlige opplysninger ikke kommer på avveie eller blir brukt til noe det ikke skal.
- At mine svar i spørreskjemaet blir brukt anonymt i prosjektet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 - Intervjuguide

Spørreskjemaundersøkelse

Hei! Velkommen til spørreundersøkelse om omsorgssvikt.

Vil minne om taushetsplikten dere har som barnehagelærere. Det er viktig at spørreundersøkelsen gjennomføres slik at det ikke fremkommer opplysninger som kan identifisere enkelt barn eller hendelser. Vi ber deg være spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates. Eksempel på slike opplysninger kan være alder, kjønn, tidspunkt, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser.

Dersom noen av spørsmålene blir for vanskelige å svare på, er det mulighet for å hoppe over. (Skriv i boksen det gjelder "vil ikke svare" for å gå videre til neste spørsmål).

Introduksjon

- Hvor lenge har du jobbet i barnehagen? (Svaralternativer)
  - 1-4 år
  - 5-10 år
  - 11-15 år
  - 16-20 år
  - Over 20 år
- Hvilken stilling har du eller har du hatt? (Svaralternativer)
  - Styrer
  - Pedagogisk leder
  - Pedagogisk leder 2
  - Barnehagelærer
  - Annen
- Hvilke aldersgruppe jobber du med og har jobbet mest med?

Omsorg

- Hva betyr omsorg for deg?
- Hva tenker du kjennetegner god omsorg?

Omsorgssvikt

- Hvordan vil du definere begrepet omsorgssvikt?
- Har du sett tegn til omsorgssvikt hos barn på avdeling?
- Hva kan være et tegn til omsorgssvikt?
- Har du vært vitne til en situasjon der barn har opplevd omsorgssvikt i hjemmet?
  - Hvis ja, hvordan opplevde du situasjonen og hvordan ble barnet oppdaget?
- Har du noen gang hatt mistanke om at et barn i barnehagen har vært utsatt for omsorgssvikt uten at du sa ifra?
  - Hvis ja, er dette noe du angrer på i etterkant? Hvorfor?
- Hvilke metoder kjenner du til for å forebygge omsorgssvikt i barnehagen?
- Hva mener du at du gjør for å være med på å forebygge at barn blir utsatt for omsorgssvikt?
- Har du sendt bekymringsmelding til barnevernet før? (Svaralternativer)
  - Ja
  - Nei

Personalets rolle

- Føler du at du og de ansatte i barnehagen har nok kunnskap om omsorgssvikt for å kunne støtte barn som opplever dette? (Svaralternativer)
  - Ja
  - Nei
  - Delvis
  - Vet ikke
- Føler du at det er god nok opplæring om hvordan personalet kan støtte barn som opplever omsorgssvikt? (Svaralternativer)
  - Ja
  - Nei
  - Delvis
  - Vet ikke
- Hvordan tenker du at personale kan støtte barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?

- Hvilken rolle tenker du at personalet i barnehagen har i en situasjon der barn opplever omsorgssvikt?

Covid-19

- Hvilken innvirkning tenker du at Covid-19 har hatt på barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet?
- Tror du at det har vært økning i antall barn som opplever omsorgssvikt under pandemien? (Svaralternativer)
  - Ja
  - Nei
  - Usikker
    - Hvis ja, hvorfor?
    - Hvis nei, hvorfor?

Tusen takk for at din deltakelse!

Med vennlig hilsen _____